

Budapesti
Fesztiválzenekar

mupa
Budapest

Művészeti vezető: Fischer Iván
2021. február 6.

mupa.hu

6 February 2021

Béla Bartók National Concert Hall

LISZT-BERLIOZ MARATHON

Artistic director: **Iván Fischer**

A joint production by the Budapest Festival Orchestra and Müpa Budapest

- 10.00 am** Gergely Bogányi
- 11.00 am** Forest Murmurs – Family concert
- 12.00 pm** Jazzical Trio
- 1.00 pm** MÁV Symphony Orchestra
- 2.30 pm** János Pajojtay and Ádám Balogh
- 3.30 pm** Danubia Orchestra Óbuda
- 4.30 pm** Dávid Báll
- 5.30 pm** Győr Philharmonic Orchestra
- 7.00 pm** Pannon Philharmonic
- 8.00 pm** Saint Ephraim Male Choir
- 9.00 pm** Budapest Festival Orchestra

The English summary is on page 29.

2021. február 6.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

LISZT-BERLIOZ-MARATON

Művészeti vezető: **Fischer Iván**

A Budapesti Fesztiválzenekar és a Müpa közös produkciója

- 10.00** Bogányi Gergely
- 11.00** Erdőzsongás – családi koncert
- 12.00** Jazzical Trio
- 13.00** MÁV Szimfonikus Zenekar
- 14.30** Palójtay János és Balogh Ádám
- 15.30** Óbudai Danubia Zenekar
- 16.30** Báll Dávid
- 17.30** Győri Filharmonikus Zenekar
- 19.00** Pannon Filharmonikusok
- 20.00** Szent Efrém Férfikar
- 21.00** Budapesti Fesztiválzenekar

KEDVES KÖZÖNSÉGÜNK!

Liszt és Berlioz újítók voltak. Minden megváltozott abban a korszakban, a művész nem az arisztokrata ízlést szolgálta többé, hanem önmaga lehetett kreatív, hallgathatott belső hangjára. Ekkor jelent meg a szólista fogalma is. Egy korabeli kritika azon háborog, Liszt „annyira arrogáns, hogy egy emelvényre felhurcoltatja a zongorát, és egész este egyedül játszik rajta”. Paganini a színpad közepén állva adta elő a hegedűversenyeket, miközben a zenekar az árokból kísérte. Berlioz meg is fogalmazta a művész fanatikus gondolkodását a Fantasztikus szimfóniában.

Így alakult ki a romantika, az ösztönök, erős érzések művészete. Rapszodikus volt ez a korszak, csapongó és végletes. A belső ellentmondás sem idegen a két szerzőtől. Mi mindent szabadtott fel Liszt a zenéjével! Angyalok és ördögök, pátosz és érzékiség, virtuozitás és misztikus egyszerűség keveregnek darabjaiban. Megszületett a „Zukunftsmusik”, a jövő zenéje. Ebből adunk ízelítőt ezen a maratonon.

*Fischer Iván, a Budapesti Fesztiválzenekar zeneigazgatója,
a Liszt–Berlioz-maraton művészeti vezetője*

KEDVES KÖZÖNSÉGÜNK!

A Műpa és a Budapesti Fesztiválzenekar közös maratonja minden évben kitüntetett, különleges nap, intenzív közösségi élmény a nézők és a szakma számára egyaránt. Az, hogy a programsorozat ebben a rendkívüli évben online valósul meg, és ennek a közösségnek a tagjai most digitális felületeinken találkozhatnak egymással, első pillantásra talán kompromisszumnak tűnhet, ám valójában sokkal inkább lehetőség. Így ugyanis reményeink szerint még többen kaphatnak ízelítőt Liszt és Berlioz zsenialitásából, kreativitásából – itthon és a világ számtalan pontján, a kameráknak és kiváló operatöreinknek köszönhetően pedig rengeteg olyan apró részletben gyönyörködhetünk majd a koncertek során, amelyeket a nézőtérén ülve talán nem is lenne módunk megpillantani. Nincs más dolgunk tehát, mint hogy lenyűgözve figyeljük a képernyőkön e két zenei óriás és hazánk legkiválóbb zenei együttesei, szólistái tehetségét, bízva abban, hogy hamarosan újra személyesen is találkozhatunk a Műpa terein.

Káel Csaba, a Műpa vezérigazgatója

10.00 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyerem

BOGÁNYI GERGELY – ZONGORA

Liszt: Preludio – 1. transzcendens etűd

Liszt: 2. (a-moll) transzcendens etűd

Liszt: Tájkép – 3. transzcendens etűd

Liszt: Mazeppa – 4. transzcendens etűd

Liszt: A genfi harangok (Zarándokévek, I. kötet)

Liszt: Obermann völgye (Zarándokévek, I. kötet)

A zenészcsaládból származó zongoraművészre a Zeneakadémia mellett az egyesült államokbeli Indiana Egyetem és a helsinki Sibelius Akadémia is büszke lehet. **Bogányi Gergely** két évtizede versenyművek szölistájaként, kamaramuzsikusként és szólóestek előadójaként egyaránt a hazai koncertélet egyik legaktívabb muzsikusa. 2010-ben a Müpában két nap alatt tíz koncerten Chopin valamennyi szólózongorára komponált darabját előadta, s éppily fáradhatatlan, elkötelezett és virtuóz interpretátora Liszt Ferenc életművének, így több olyan zongoraestjére is emlékezhetünk, amelyeken a *Transzcendens etűdök* teljes sorozatát eljátszotta. A Liszt-, Kossuth- és Prima díjas művész a világ legnagyobb zongoratermeiben, a legjobb zongorákon játszik, de Liszt példája és újításai által inspirálva létrehozta saját, innovatív zongoráját is.

11.00 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

ERDŐZSONGÁS – CSALÁDI KONCERT

Közreműködik: **Lakatos György** – mesélő, **Bede Domonkos, Dömötör Máté, Farkas Lili, Jancsó Benedek, Kim Ye Lin** – zongora

Liszt: Erdőzsongás (koncertetűd)

Liszt: A forrásnál (Zarándokévek, I. kötet)

Liszt: A wallenstadti tónál (Zarándokévek, I. kötet)

Schubert-Liszt: Ständchen

Liszt: Vihar (Zarándokévek, I. kötet)

Liszt: A Villa d'Este szökőkútjai (Zarándokévek, III. kötet)

Lakatos György Liszt- és Bartók-Pásztory-díjas fagottművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Fúvós Tanszékének vezetője, egyetemi docense, szülővárosa, Kalocsa díszpolgára. Európa szinte minden országában koncertezett vagy tanított, de turnézott Amerikában, Kanadában, Japánban, Kínában és Izraelben is. Széles repertoárja a reneszánsztól a kortárs zenéig terjed, számos darabot írtak számára magyar és külföldi zeneszerzők, közel nyolcvan ősbemutató fűződik a nevéhez. 1991-ben hívta életre az évente megrendezett, kalocsai Kék Madár Fesztivált, amelyen az ország vezető művészei honoráriumukról valamilyen jótékony cél érdekében lemondva lépnek fel. 2008 óta egymás után indított sorozatokat a Katona József Színházban, a Magyar Nemzeti Múzeumban, az Óbudai Társaskörben és a BMC-ben is.

Bede Domonkos, Farkas Lili, Jancsó Benedek és Kim Ye Lin a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem zongora szakos hallgatói, a legfiatalabb fellépő, **Dömötör Máté** pedig a Bartók Béla Zeneművészeti Szakgimnázium, vagyis a Konzervatórium idén érettségiző, sokszoros versenygyőztes diákja. Tanáraik: Farkas Gábor, Kecskés Balázs, Eckhardt Gábor, Kemenes András és Hargitai Imre.

12.00 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

JAZZICAL TRIO

A trió tagjai: **Káel Norbert** – zongora, **Oláh Péter** – bőgő, **Lakatos Pecsek András** – dob

Káel Norbert: Improvizációk Liszt zenei elemeire 1-2

Liszt-Káel Norbert: Csárdás obstiné

Liszt-Káel Norbert: Desz-dúr Consolation

Berlioz-Káel Norbert: Nyári éjszakák, op. 7 – I. Villanelle, II. Le spectre de la rose, VI. L'île inconnue

Liszt: Un sospiro – koncertetűd

Káel Norbert a budapesti Zeneakadémián végzett jazz-zongora szakon, később azonban a nemzetközi jazzmuzsikusképzés Mekkájában, a világhírű bostoni Berklee College of Music falai között képezte tovább magát olyan mesterek vezetésével, mint Joe Lovano vagy Gárdonyi László. Szólistaként jelentős sikereket arat, mesterkurzusokat tart világszerte. A **Jazzical Triót Oláh Péter** bőgőssel és **Lakatos Pecsek András** dobossal alapította: specialitásuk a klasszikus zene és a jazz dallami és harmóniai elemeinek fúziója; olyan magasrendű, kamarazenei atmoszférájú jazzmuzsikálás, amely reflektál a klasszikus zene értékeire, és ihletet merít belőlük.

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

Vezényel: **Daniel Boico**

Közreműködik: **Fejérvári Zoltán** – zongora

Liszt: I. Mefisztó-keringő

Liszt: I. (Esz-dúr) zongoraverseny

A 2020-ban fennállásának hetvenötödik évfordulóját ünneplő **MÁV Szimfonikus Zenekar** koncertjeit évente több mint ötvenezen látogatják, de a rendszeres rádió- és televízióadásokon keresztül a hallgatók száma ennél jóval több, és az együttes évtizedek óta fontos szerepet tölt be a fiatalság zenei nevelésében, valamint az ismeretterjesztés terén is. Európa szinte minden országában koncerteztek már, emellett jártak Brazíliában, Peruban, Chilében, Argentínában és Kolumbiában, valamint Libanonban, Japánban, Kínában, Hongkongban és Ománban is. Múltjuk kiemelkedő nemzetközi sikereként tartják számon a közreműködést „a három tenor” – Luciano Pavarotti, Plácido Domingo és José Carreras – koncertjein az 1990-es években, valamint hangversenyüket a pápa nyári rezidenciáján. A zenekar jelenlegi vezető karmestere és művészeti vezetője Daniel Boico, karmestere Kesselyák Gergely, tiszteletbeli vendégkarmestere Kobajasi Kenicsiró, állandó vendégkarmestere pedig Csaba Péter és Takács-Nagy Gábor.

Az izraeli származású **Daniel Boico** Párizsban és az Egyesült Államokban nevelkedett, karmesteri tanulmányait a legendás orosz karnagy, Ilja Muszin osztályában, a Szentpétervári Rimszkij-Korszakov Konzervatóriumban végezte. Számos világhírű koncertteremben színpadra lépett, többek között a Berlini Filharmóniában, a New York-i Avery Fisher Hallban, a Chicago Symphony Centerben, a tel-avivi Mann Auditoriumban és a moszkvai Csajkovszkij Hangversenyteremben, dolgozott a londoni Royal Filharmonikus Zenekarral, a Német Szimfonikus Zenekarral, az Izraeli Filharmonikus Zenekarral, a Moszkvai Filharmonikusokkal. Több zenekar munkájában művészeti és zenei vezetőként is részt vett, így a MÁV Szimfonikusokhoz a New York-i Filharmonikusokkal, a Chicagói Szimfonikus Zenekarral – ahol Daniel Barenboim mellett dolgozott – és más egyesült államokbeli zenekarokkal eltöltött évek tapasztalatával érkezett.

Fejérvári Zoltán
Fotó © Böröcz Balázs

Fejérvári Zoltán a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végezte zenei tanulmányait Kékesi Judit, Wagner Rita, Kemenes András és Várjon Dénes növendékeként. 2006 és 2008 között Dmitrij Baskirov és Claudio Martínez osztályába járt a madridi Zsófia Királyné Zeneakadémián. Tanulmányi éve alatt rendszeresen részt vett Kurtág György, Rados Ferenc, valamint Schiff András kurzusain. Számos verseny díjazottja, melyek közül kiemelkedik a 2017-es Montreáli Nemzetközi Zongoraversenyen elért első helyezése. Játszott szólistaként a Budapesti Fesztiválzenekarral, a Nemzeti Filharmonikusokkal, a Verbier-i Fesztiválzenekarral, olyan karmesterek vezényletével, mint Fischer Iván, Kocsis Zoltán, Kovács János és Takács-Nagy Gábor. Rangos nemzetközi fesztiválok – Open Chamber Music (Prussia Cove), Chamber Music Connects the World (Kronberg), Marlboro Music Festival – résztvevője.

14.30 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

PALOJTAY JÁNOS, BALOGH ÁDÁM – ZONGORA

Liszt: Concerto pathétique

Liszt: Les Préludes

Palójtay János a santanderi Paloma O'Shea Nemzetközi Zongoraversenyen elért harmadik helyezéssel hívta fel magára a zenei élet figyelmét. Azóta szólistaként és kamarazeneszként egyaránt bemutatkozott Európa és az Amerikai Egyesült Államok rangos koncerttermeiben, köztük a hamburgi Elbphilharmonie-ban, a brüsszeli Palais des Beaux Arts-ban és a párizsi Salle Cortot-ban, valamint a San Franciscó-i Herbst Theatre-ben és a New York-i Carnegie Hallban. Schiff András a 2017/18-as *Building Bridges* európai koncertsorozat egyik szólistájává választotta, Mitsuko Uchida meghívására pedig 2018 óta a Marlborói Zenei Fesztivál meghívottja. Zongorajátékát az ösztönszerűség, az analitikus gondolkodás és az érzékeny zeneiség teszi egyedivé.

Balogh Ádám tizenkét évesen nyert felvételt a különleges tehetségek osztályába a Zeneakadémián, tizenhárom évesen a Budapesti Fesztiválzenekarral debütált, azóta pedig már játszott a berlini Konzerthaus zenekarával, a Nemzeti Filharmonikusokkal és a Liszt Ferenc Kamarazenekarral is. Számos nemzetközi versenyen szerepelt sikerrel, legutóbb a Van Cliburn Zongoraverseny junior kategóriájának különdíjasa, illetve a Bartók Világverseny második díjasa lett. 2018 óta Hannoverben folytatja tanulmányait Arie Vardi növendékeként.

15.30 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

Vezényel: **Hátori Máté**

Közreműködik: **Balog József** – zongora

Liszt: II. (A-dúr) zongoraverseny

Liszt: Prométheusz – szimfonikus költemény

Az **Óbudai Danubia Zenekart** Héja Domonkos alapította muzsikussal barátaival 1993-ban, amikor még többségük, ideértve a karmestert is, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola növendéke volt. Az együttes néhány év alatt a magyar zenei élet elismert szereplőjévé vált, 2001-ben elnyerték és három évig viselhették a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet. Az elkövetkező években a legkiválóbb magyar karmesterek mellett egyre több külföldi dirigens is a zenekar vendége volt, többek között Kobajasi Kenicsiró, Jurij Szimonov, José Cura, Rico Saccani vagy Neville Marriner. A zenekar életének fontos fordulópontja volt 2013, amikor Hátori Máté átvette a művészeti vezetésket, és új arculatot és stratégiát adott az együttesnek. Kiemelt koncertsorozatuk helyszíne a Zeneakadémia, ahol a patinás koncertterem nemes hagyományait igyekeznek összhangba hozni a zenekarra jellemző újító törekvésekkel.

Hámori Máté innovatív, sokoldalú tevékenysége a klasszikus zene minél szélesebb körű népszerűsítését célozza. Eredeti, interaktív ifjúsági előadásai és nagy igénnyel összeállított tematikus koncertsorozatai is azt szolgálják, hogy új közönségretegeket nyerjen meg a klasszikus zene műfajának. A hazai zenekarok többségének visszatérő vendége, jelentős fesztiválokon vezényelt Európa számos országában. 2013 óta a Magyar Állami Operaház állandó karmestere, ahol számos opera- és balettbemutatót vezényelt. Az Óbudai Danubia Zenekarral új sorozatokat indított, programjaik egyre fiatalabb közönséget vonzanak. Művészi tevékenysége elismeréseként Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetésben, Óbuda Kultúrájáért Díjban és Liszt Ferenc-díjban részesült.

A Liszt-díjas **Balog József** érzékeny zeneiségével kivívta a kritikusok elismerését és a közönség szeretetét Amszterdamtól New Yorkig, Londontól Sanghajig. Zeneakadémiai tanulmányait Krause Annamária és Jandó Jenő irányításával végezte, és már diákévei alatt több hazai és nemzetközi versenyen nyert díjat, többek között a lengyelországi Nemzetközi Alexandre Tansman Zenei Verseny nagydíját (2002) és a pécsi Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraverseny 1. díját (2007). Sokat foglalkoztatott szólista és kamaramuzsikussal, repertoárjában központi helyet foglal el Beethoven, Chopin, Liszt, Bartók zenéje. Hangfelfogató tevékenységének egyik csúcsa Liszt *Tizenkét transzcendens etűdjének* felvétele. A jazz világa iránt is nyitott: emlékeztető sikert aratott Gershwin-albuma, amelyen a zeneszerző művei Earl Wild rendkívüli technikai nehézségű feldolgozásaiban szólaltak meg. A klasszikusok mellett a kortárs komponisták műveinek népszerűsítésében is részt vesz, és rendszeresen tart mesterkurzusokat a világ nagynevű intézményeiben.

16.30 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

BÁLL DÁVID – ZONGORA

Liszt: h-moll szonáta

Báll Dávid 1982-ben született Budapesten. 2006-ban diplomázott a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen Nádor György és Kemenes András növendékeként. 2011-ben ugyanitt doktorrá avatták, majd 2013-ban az egyetem tanárává nevezték ki. Számos versenyen kapott elismerést (Sendai, Madrid, Cantù, Oslo, Kassa, Baden bei Wien, Budapest, Szeged, Pécs, Békés-Tarhos). Rendszeresen közreműködik a Budapesti Fesztiválzenekar produkcióiban, együtt zenélt többek között Heinz Holligerrel, Peskó Zoltánnal, Mihail Pletnyovval, Takács-Nagy Gáborral és Klaus Thunemann-nal. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar szólistájaként Beethoven-, Liszt-, Prokofjev-, Schönberg- és Stravinsky-művekkel lépett fel. Rendszeresen publikál, több írása is megjelent a *Parlando* zenepedagógiai folyóiratban és a *Kultúra és Közösség*ben.

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Vezényel: **Berkes Kálmán**

Berlioz: Fantasztikus szimfónia, op. 14

A **Győri Filharmonikus Zenekar** városi zenekarként már 1894-ben működött, majd 1968-ban alakult át félhivatalos művészeti intézményből professzionális együttesé. A zenekarral a múltban és a jelenben felléptek és fellépnek a legkiválóbb hazai karmesterek és szólisták, a külföldiek közül pedig olyan muzsikuskok fémjelzik a vendégművészek sorát, mint Jörg Demus, Cyprien Katsaris, Ida Haendel, Jevgenyij Nyesztyerenko, Carlo Zecchi, Arvid és Mariss Jansons, Kobajasi Kenicsiró és Jurij Szimonov. 2009 tavaszán a legendás olasz filmzeneszerző-karmesterrel, Ennio Morriconéval dolgoztak együtt, de részt vettek a Plácido Domingo által létrehozott Operalia nemzetközi operaverseny magyarországi gáláján is. Regionális kulturális együttesként egyszerre töltik be a tradicionális nagyzenekar, a crossover filmzenekar, a szabadtéri vagy gálazenekar, a kisebb vagy nagyobb kamarazenekar és időnként a koncert-fúvószenekar szerepét is.

Berkes Kálmán és a Győri Filharmonikus Zenekar
Fotó © Kotschy Gábor, Műpa

Az együttes művészeti vezetője **Berkes Kálmán**, aki a Zeneakadémián szerzett klarinétművészi diplomát, tanárai Kovács Béla, Kurtág György, Mihály András, Simon Albert és Sándor Frigyes voltak. Vezénylést Ferencsik Jánostól és Giuseppe Patanètól tanult. 1992-től huszonöt éven át a tokiói Musashino Zeneakadémián tanított és az akadémia szimfonikus zenekarát vezényelte, 2009 óta a Győri Filharmonikus Zenekar művészeti vezetője. Mesterkurzusokat tartott az Egyesült Államokban, Kanadában, Angliában, Hollandiában és Finnországban, és szerte a világon koncertezett, olyan partnerekkel, mint Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Schiff András, Jandó Jenő, Perényi Miklós, Maurice André, James Galway, valamint a Takács és a Keller Kvartett.

19.00 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

PANNON FILHARMONIKUSOK

Vezényel: **Vass András**

Közreműködik: **Szűcs Máté** – brácsa

Berlioz: Harold Itáliában, op. 16

Pécs városban először Lickl János György alapított zenekart 1811-ben. A Pécsi Szimfonikus Zenekar 1984-ben jött létre, ez az együttes volt a **Pannon Filharmonikusok** közvetlen elődje. A zenekar az utóbbi másfél évtizedben látványos fejlődésen ment keresztül, a pécsi Kodály Központ rezidens zenekaraként működő együttesnek Budapesten, a Műpában is saját koncertsorozata van, és fellépett már a legjelentősebb európai termekben Zürichől Bécsen át a berlini Philharmonie nagyterméig. Hangversenyein világhírű vendégművészek lépnek fel Sharon Kamtól Fazıl Sayig és Mischa Maiskytól Maxim Vengerovig. Hamar Zolt és Peskó Zoltán után 2011 és 2018 között Bogányi Tibor töltötte be a vezető karmesteri posztot, 2019 januárja óta Bogányi Tibor és Varga Gilbert együtt a zenekar vezető karmesterei. Első állandó vendégkarmestere 2016-ig Kocsis Zoltán volt.

Vass András Marosvásárhelyen folytatott karmesteri tanulmányait 2004-ben kitüntetéses mesterdiplomával zárta. Rendszeresen volt Fischer Iván asszisztense a Budapesti Fesztiválzenekarnál, 2009 őszétől a Pannon Filharmonikusok állandó karmestere. Dolgozott – többek közt – a Marosvásárhelyi Filharmonikus Zenekarral, a Nemzeti Filharmonikusokkal, a Miskolci és a Szombathelyi Szimfonikus Zenekarral, a Concerto Budapesttel és a Liszt Ferenc Kamarazenekarral is; fellépett Baráti Kristóffal, Kelemen Barnabással, Várjon Dénessel, Várdai István-nal és Bogányi Gergellyel – csupán néhány nevet említve az illusztris névsorból.

Szűcs Máté tizenöt évig zenekari szóló-brácsás volt, 2011 és 2018 között a Berlini Filharmonikusoknál töltötte be ezt a tiszte-t. Ma szólistaként és kamarazenészként ját-szik, partnerei között szerepelt már Baráti Kristóf, Várdai István, Fenyő László, Keller András, Szabadi Vilmos, Janine Jansen, Frank Peter Zimmermann, Christian Tetzlaff, Simon Rattle, Vagyim Repin, Baiba Skride, Ilja Gringolts. A kritikusok játékának kivéte-les hangkultúráját, magabiztos technikáját és különleges zenei intelligenciáját hang-súlyozzák. Rendszeresen együttműködik világzenét, klezmert és közel-keleti zenét játszó együttesekkel, és világszerte tart mesterkurzusokat. Tanított a Berlini Filhar-monikusok Karajan Akadémiáján, a berlini Hanns-Eisler Zeneakadémián, 2006 óta a dániai Thy Chamber Music Festival állandó vendégprofesszora, 2017-ben az angol Hellens Fesztivál zeneigazgatója lett, 2018 óta pedig a genfi Zeneakadémia brácsaprofesszora.

20.00 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

SZENT EFRÉM FÉRFIKAR

(művészeti vezető: **Bubnó Tamás** és **Bubnó Lőrinc**)

Közreműködik: **Fassang László** – orgona

Liszt: Pax vobiscum!

Liszt: Missa quattuor vocum ad aequales – Kyrie, Gloria

Liszt: Laudate Dominum

Liszt: Missa quattuor vocum ad aequales – Credo

Liszt: Mihi autem adhaerere

Liszt: Missa quattuor vocum ad aequales – Sanctus et Benedictus, Agnus Dei

A **Szent Efrém Férfikar** 2002-ben alapította Bubnó Tamás Liszt-díjas érdemes művész. Az énekegyüttes kezdetben a bizánci rítusú kereszténység rendkívül változatos zenéjére specializálódott, és ezzel a repertoárral ért el sikereket itthon és külföldön egyaránt. A magyar férfikari hagyománnyal Boksay János kárpátaljai pap férfikari liturgiája révén kezdtek foglalkozni, innen vezetett az út Liszt Ferenc ismeretlen, de végtelenül gazdag férfikari műveihez, majd Bartók Béla férfikórusra írt darabjaihoz – az együttes repertoárjának második fontos pillére így a nagy magyar mesterek férfikari munkássága lett, és egyre több kortárs zeneszerző is komponált műveket a kórus egyedi hangzására. A nyolctagú együttes rendszeresen koncertezik Magyarországon és világszerte, saját sorozatot is rendeznek *Orientale Lumen – Kelet Világossága* címen, de tizenhárom lemezük is megjelent már. Az együttes tagjai sokoldalú kamaraénekesek, akik átiratokat és saját műveket is készítenek a kórus számára.

Foto © Csabi Szilvia, Műpa

Fassang Lászlót a zenei szakma és a közönség joggal tartja generációja egyik legtehetségesebb és legsokoldalúbb orgonaművészenek. Kivételes adottságokkal rendelkező improvizáló zenészként és billentyűsjátékosként érdeklődése a csembalótól a fortepianón és a zongorán át a Hammond-orgonáig terjed. Világszerte koncertezik, nemzetközi versenyek zsűrijében vesz részt, emellett a Zeneakadémia és a párizsi Conservatoire tanára, valamint a Műpa orgonakonzertjeinek művészeti vezetője.

21.00 / Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR

Vezényel: **Fischer Iván**

Közreműködik: **Nicolas Namoradze** – zongora

Liszt: II. (E-dúr) legenda (Paolai Szent Ferenc a hullámokon jár) – zenekari változat

Liszt: Haláltánc

Liszt: II. magyar rapszódia

Fischer Iván 1983-ban alapította a **Budapesti Fesztiválzenekart** Kocsis Zoltánnal. Az együttes a kezdetektől az igényes muzsikálást és a közösség sokoldalú szolgálatát tűzte ki célul, ma a világ tíz legjobb zenekara között tartják számon. A nemzetközi zenei élet legfontosabb fesztiváljain és koncerthelyszínein lépnek fel a bécsi Musikvereintől a New York-i Carnegie Hallig. A BFZ kétszer nyerte el a Gramophone-díjat, egyszer pedig Grammy-díjra is jelölték. Az együttes innovatív koncertjei (Autizmusbarát Kakaókoncert, Titokkoncert, Midnight Music, Concertino, TérTáncKoncert) világszerte egyedülállóak és híresek. A zenekar Fischer Iván által vezényelt és rendezett operaprodukcióit meghívták a New York-i Mostly Mozart Fesztiválra, az Edinburgh-i Nemzetközi Fesztiválra és az Abu-Dzabi Fesztiválra is.

Fischer Iván a Budapesti Fesztiválzenekar alapítója és zeneigazgatója, a berlini Konzerthaus és a Konzerthausorchester tiszteletbeli karmestere. Az utóbbi években zeneszerzőként is tevékeny: műveit bemutatták az Egyesült Államokban, Hollandiában, Belgiumban, Magyarországon, Németországban és Ausztriában is. Nagy sikerű operaelőadások rendezője, 2018-ban megalapította a Vicenzai Operafesztivált. Vendégkarmesterként több mint tíz alkalommal vezényelte a Berlini Filharmonikus Zenekart, minden évben két hetet tölt az amszterdami Royal Concertgebouw Zenekarral, és gyakran vezényli az Egyesült Államok vezető szimfonikus zenekarait. Zeneigazgatóként vezette a Kent Operát és a Lyoni Operaházat, vezető karmesterként a washingtoni Nemzeti Szimfonikus Zenekart. Számtalan kitüntetés – köztük a Kossuth-díj, a Prima Primissima díj, a holland Ovatie-díj – birtokosa, Budapest díszpolgára, a francia Művészeti és Irodalmi Rend lovagja, a londoni Royal Academy of Music tiszteletbeli tagja.

Fotó © Nathan Elson

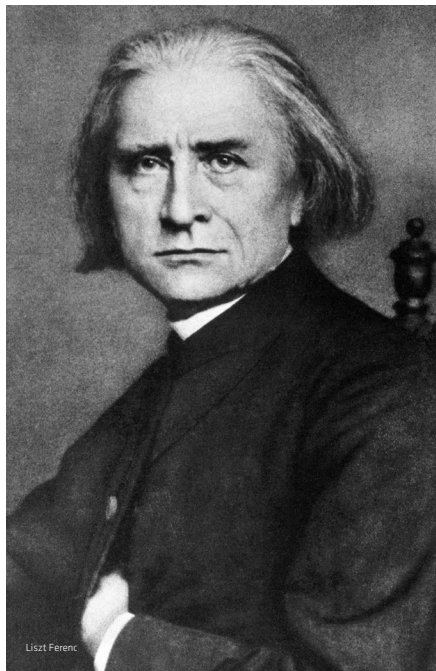
Nicolas Namoradze 1992-ben Grúziában született és Magyarországon nevelkedett, mesterei között említheti Kocsis Zoltánt, Schiff Andrást, de Eliszo Virszaladzét és a zeneszerző John Coriglianót is. A Honens Nemzetközi Zongoraverseny (Calgary) 2018-as győztese zeneszerzőként és muzikológusként is tevékeny: doktori disszertációjában Ligeti György zongoraműveit elemzte. A koncertrepertoár ritkaságai iránt is különös figyelmet tanúsító, a Műpában pár éve Dvořák *g-moll zongoraversenyét* előadó és Lisztet előszeretettel játszó Namoradze érdeklődése túlterjed az előadó-művészet világán, hiszen a londoni King's College-ban neuropszichológiai tanulmányokat is folytat.

Csodagyermekként indult, később a zongorajátékot forradalmasító korszakos virtuóz vált belőle; karmester, zenepedagógus, az új zene elkötelezett propagátora, önzetlen, sőt bőkezű barát, klerikus, aki még papi öltözetében is megmaradt gáláns világfinak.

Liszt Ferenc (1811–1886) életében páratlanul sok és sokféle tevékenységnek, változatos szerepek sorának jutott hely – a hatalmas zenészerzői életmű megalkotása mellett.

A 19. századi Európa egyik celebritása és reprezentatív személyisége igen korán messze maga mögött hagyta szülőhelyét, Doborjánt, hogy rövid ideig tartó, ám meghatározó hatású bécsi tanulmányokat követően – menedzseri tehetséggel megáldott apja társaságában – 1823 őszén Párizs felé vegye az irányt. Az ekkortájt Pianopolis gyanánt is emlegetett francia fővárosban éppen csak a Conservatoire-ra nem sikerült bejutnia a „petit Litz”-nek: a külföldi zongoristák felvételét tiltó friss miniszteri rendelet erősebbnek bizonyult az ajánlóleveleknél, jóllehet még maga Metternich kancellár is írt párt sort az alig kamaszodó tehetség érdekében. A Párizsban való megtelepedés időszakát azonban nem ez a fájó kudarc jellemezte, hanem az újdonságnak és a szenzációnak kijáró viharos mértékű érdeklődés és elismerés. Így a kis Liszt a megérkezését követő négy hónapban majdnem negyven koncertet adott, rövid időn belül a társaság és a sajtó kedvencévé vált. Litográfiát készítettek róla, lenyomatot vettek a fejformájáról, sőt némelyik újságcikkben még lélekvandorlást is emlegetve az új Mozartként azonosították.

A következő év elején már angliai turnéra induló Liszt mellől soha többé nem tágitott a világhír. Mi több, kinőve a (csoda)gyermekkorból olyan, már-már hisztérikus rajongás kísérte fellépéseit, hogy a közelről szemlélő és fanyarul ítélő Heinrich Heine joggal alkotta meg e jelenségre a *lisztománia* kifejezést. A hangszer lehetőségeit nagyban formáló és kibővítő korban, amikor virtuóz zongoristák egész hada követelt figyelmet saját művészetének, Liszt elsőségéhez aligha férhetett kétség. Ez volt számára a *Glanzperiode*: a ragyogó sikerek, a mutatós bravúrdarabok és olykor bizony a közönséget ámulatba ejtő nyilvános zongoratorések ideje. A harmincas-negyvenes évek hozták el a liszti művészbártságot és -együttműködések megszületésének korát is, hiszen a párizsi társaságban és egyebütt is mindig fesztelenül mozgó muzsikusa a romantika panteonjának kellős közepén találta magát.

1830. december 4-én, a *Fantasztkus szimfónia* ősbemutatójának előestéjén kötött ismeretséget **Hector Berlioz** (1803–1869) is, akit ugyan vele ellentétben annak idején felvettek a Conservatoire növendékei közé (és ott még a nevezetes Római-díjat is elnyerte), de akinek mégis jóval kevesebb sikerben és ünneplésben volt eladdig része, mint Lisztnek. Az idei maraton két zeneszerző-főszereplőjének személyes kapcsolata innentől kezdve egészen az 1860-as évekig eleven maradt, és mindkettejük pályafutására hatást gyakorolt. Goethe *Faustjára* például Berlioz visszaemlékezése szerint ő hívta fel Liszt figyelmét, az pedig tény, hogy utóbb mindkét komponista a másiknak dedikálta a maga e témába vágó művét, vagyis a *Faust-szimfóniát*, illetve a *Faust elkárhozását*. A barátság jeleként még össze is tegeződtek (ami Berlioznak amúgy legkevésbé sem volt szokása), Liszt pedig 1833-ban pályatársa házassági tanúja lett, miután hasztalan próbálta eltanácsolni őt a hanyatló karrierű angol színésznővel, Harriet Smithsonnal kötendő, balszállagzatú frigyától.

Liszt és Berlioz barátsága mindazonáltal meglehetősen egyenlőtlen volt: rendszerint Liszt nyújtott segítséget francia kollégájának, Berlioz pedig korántsem volt annyira elragadtatva barátja zeneszerzői működésétől, mint az az övétől. Jóllehet Beethoven-játékát hallva megajándékozta a magyar világpolgárt „a jövő zongoristája” címmel, Berlioz olyan látványos gesztusra sohasem ragadtatta magát, mint Liszt, aki 1833-ra például elkészítette a *Fantasztkus szimfónia* parádés zongoraátíratát. S habár kettejük közül Berlioz írt több évtizeden át zenekritikákat, mégis Liszt volt az, aki ily fennen lelkesedő méltatást jelentetett meg róla 1836-ban: „Kora ifjúságától kezdve kevésbé fogékony közönségének szinte minden egyes tagjával külön-külön megküzdött. Törhetetlen kitartással dacolt a közönséges gúnnyal, az ostoba előítéletekkel és a teljes elutasítással, s ahhoz a filozófushoz hasonlóan folytatta útját, aki mindenki ellenében hitte, hogy »mégis mozog«; minden vita helyett megelégedett azzal, hogy alkalomról alkalomra jobban betanított zenekarral adja elő művét, melyet az elmarasztaló kritika hullámai úgy emeltek egyre magasabbra, miképpen egy pompás háromárbócost a vihar. A publikum nehezményezte, hogy visszaélnek a türelmével, ám mintha önkéntelenül is a génusz vonzásának engedne – vissza-visszatért. És a szinte kivétel nélkül elítélő hangok tömegéből lassanként, előbb csak elszigetelten, itt-ott kivált néhány egyéni vélemény; hamarosan odagyűltek köréjük

azok a csendes rokonszenvezők, kiknek mindig szükségük van a támogatásra, és kialakult egy második közönség, mely éppoly szenvedéllyel kelt Berlioz védelmére, amilyennel az előbbi támadta. Ma már gúnyról vagy szarkazmusról szó sincs, maga a kérdés is más, melyről a vita folyik: azt kell most eldönteni, vajon a Fantasztikus szimfónia szerzője tehetséges komponista-e csupán, vagy pedig zseni. Számunkra a dolog nem kétséges. A zseni nem más, mint türelem, állítja Buffon, és van-e, aki ezt Berlioztól elvitathatná?"

Igaz, amíg Lisztet az 1830-as években döntően zongoravirtuózként tartották számon, addig Berlioz ebben az – életművét legdúsabban gazdagító – évtizedben két olyan főművét is megalkotta, amely nem hiányozhat e maraton programjáról sem. Az egyik természetesen az *Epizódok egy művész életéből* alcímű és az úgynevezett „*idée fixe*” visszatéréseiről is elhíresült **Fantasztikus szimfónia** a Győri Filharmonikus Zenekar előadásában. A Berliozt egy csapásra a romantikus zene élharcosává, sőt forradalmárjává avató öttételes kompozíció – mint azt a zeneszerző angolszász monográfusa, Peter Bloom írja – „*lazán követi a klasszikus mesterek műveinek formáját, gondolati súlyponttal az elején (Álmok, szenvedélyek), buja, túlradó búcsúval a végén (Boszorkányszombat). Középen egy kecses tánc (A bál) és egy pásztorz jelenet (Jelenet a mezőkön) áll, mindkettő háromrészes, visszatérési formában, bevezetéssel, átvezetéssel és kódával; utánuk pedig egy vad, többrészes induló (Menet a veszthelyre) következik, szintén bevezetéssel és kódával, amely domináns akkorddal ér véget, és így előkészíti a finálét.*” A másik elmaradhatatlan Berlioz-mű a brácsának fő- és egyúttal voltaképpen címszerepet is juttató, 1834-es **Harold Itáliában**, melynek előadója Szűcs Máté és a Pannon Filharmonikusok együttese. A versenyművel keresztezett szimfónia Berlioz visszaemlékezése szerint Paganini ösztönzésére született. A kompozíció irodalmi alapja Lord Byron *Child Haroldja* volt, ez a hosszú elbeszélő költemény, amelynek blazírt címszereplője Hellásztól a waterlooi csatáig oly sokfelé keresi az életunalom és a világfáradtság ellenszerét. Berlioz zeneszerzői érdeklődését mindebből az itáliai kalandoknak a rablók tivornyájába torkolló epizódjai ébresztették fel, habár legalább ennyire támaszkodott saját olaszthoni élményeire és emlékeire is. (Azt pedig talán már mondanunk sem kell, hogy Liszt e mű népszerűsítésének ügyét is lelkesen felvállalta, koncertjein előszeretettel adta elő a második tételből lelkedzett zongoraátíratát, a *Zárándokok indulóját*.)

Az 1840-es évek javát mindketten turnék közepette, koncerthelyszínről koncerthelyszínre utazva töltötték, de amíg Liszt kora világsztárjaként járta be Európát, addig a döntően saját műveit betanító és vezénylő Berlioz számára ugyanez a tevékenység a lehetőségek többé-kevésbé kényszerű kutatását jelentette: fogékonyabb zenei közeget, jobb zenekarokat és türelmesebb kritikákat keresve. Egyszersmind menekülve rosszul sikerült házasságából és többnyire korántsem rózsás pénzügyi helyzetéből, amely dacára számos ekkor komponált remekművének (mint 1841-es dalciklusa, a *Nyári éjszakák* vagy az operájából, a *Benvenuto Cellini*ből kimentett koncertnyitány, az 1844-es *Római karnevál*), visszatérően nyomasztotta őt.

Liszthez hasonlóan 1846-ban például Pest-Budán is megfordult: a *Faust elkárhozása* egy része itt keletkezett, s a fogadtatásra sem lehetett panasza, még ha neki nem is jutott díszkard, mint Lisztnek 1840-ben.

Persze a „*hírhedett zenész*” és „*mindig hű rokon*” számára sem a sokak által kigúnyolt kard miatt volt fontos a hazalátogatás, illetve a magyar kapcsolat mind erősebbé válása, amint azt a Nicolas Nadoradze és a Budapesti Fesztiválzenekar előadásában megszólaló **II. magyar rapszódia** is érzékletesen teszi. Az 1847-ben még szóló-zongoradarabként komponált és gróf Teleki Lászlónak ajánlott mű az 1850-es évek második felében, Doppler Ferenc bedolgozói közreműködésével kapta meg máig is oly népszerű és mutatós zenekari kíséretes formáját. Liszt 1848-ra határozott pályamódosítást hajtott végre: a turnézó hangszeres virtuóznak kijáró ünneplésről lemondva ugyanis a zeneszerzői elmélyülést és a weimari zeneigazgatói munkát választotta. Jól igazolja e döntésének jelentőségét, hogy a maraton programján felhangzó műveinek túlnyomó része épp ezt a weimari korszakot reprezentálja. Igaz, mint azt a *II. magyar rapszódia* példája is mutatta: számos olyan zongoramű és sorozat, amely Lisztnek ebben az életszakaszában nyerte el végleges formáját (oeuvre-jében ez a nyugvópont ritkán volt egészen bizonyos), jórészt évekkel vagy akár évtizedekkel korábban fogant meg. Mint például a Bogányi Gergely koncertjén megidézendő **Transzcendens etűdök** sorozata, amelynek legelső kezdeménye még a kamasz zseni próbálkozása volt, hogy utóbb az 1830-as évek második felétől az újra elővett korai kísérlet már alig legyen felismerhető abban az új, nagymértékben kibővített és technikailag jóval nehezebb formában, amivé átlényegült. Végül 1852-ben, amikor Liszt – hajdani tanárának, Carl Czernynek szóló ajánlással – megjelentette e sorozatot, pár ponton inkább csökkentette az előadóval szemben támasztott, de még így is rendkívülinek megmaradó elvárásokat. Ugyancsak az 1830-as évekre nyúlik vissza a **Zarándokévek** első, svájci kötetének keletkezéstörténete is. Ez a természeti és irodalmias képeket líraian, mondhatni preimpresszionista módon jelenetező sorozat a Marie d'Agoult-val töltött genfi éveket követően, 1842-ben még *Album d'un voyageur* címmel jelent meg, s csak 1855-ben, átdolgozva került a formálódó *Années de pèlerinage* élére. Zömmel a **Zarándokévek** első kötetéből vett részleteket és mindenestől természetábrázoló számokat ígér Lakatos György családi koncertje, az **Erdősongás** is. A keretül szolgáló mese egy erdőben játszódik: patakkal és tóval, viharral és bolyongással, s természetesen a fák között megszólaló zongoraművekkel, amelyeket csupa egészen fiatal előadó szólaltat meg.

Hasonló a helyzet a maratonon felhangzó „2 plusz 1” zongoraversennyel, vagyis a Fejérvári Zoltán szólójával felhangzó **Esz-dúr** és a magánszólamban Balog Józsefet főszerephez juttató **A-dúr koncerttel**, valamint a **Haláltánc**cal, amelynek zongoristája Nicolas Nadoradze. Mindhárom kompozíció az 1830-as évektől foglalkoztatta kisebb-nagyobb szünetekkel Liszt alkotói képzeletét, de mindhárom mű csak az 1850-es években nyerte el ma ismert formáját. S itt újra élénk bukkan Berlioz alakja és ihlető hatása, hiszen Liszt zongorára és zenekarra szerzett

művei közül az első az 1834-es *Grand fantaisie symphonique* volt, amely egy különleges Berlioz-mű, a narrátort, kórust, énekes szólistákat, zenekart és zongorát is szerephez juttató *Lélio, avagy visszatérés az életbe* témáira íródott. Igaz, a hangszerelés talán nem Lisztől származott – ez, vagyis a hangszerelés munkája sokáig őszintén megvallott nehézséget jelentett a komponista számára, aki Weimarban az 1850-es évek közepéig mások közreműködését is igénybe vette az alkotómunka eme (utóbb fényesen kitanult) fázisában.

Mint Liszt angol monográfusa, Gerald Abraham írja, „mindkét zongoraverseny az 1830-as évekből származik, és Liszt egészen a weimari korszakig többször átdolgozta őket. Az elsőnek [Esz-dúr zongoraverseny] Schubert Wandererfantasie-ja »négy tétel egyben« formáját kölcsönözte, melyben a négy szakasz tematikusan is összekapcsolódik. A második [A-dúr zongoraverseny], kevésbé briliáns, de költőibb versenymű szabadabb, nagyon eredeti formájú.”

Ami pedig a *Haláltáncot* illeti: ezt a művet az a pisai freskó ihlette, amelyet Liszt még 1838-ban tekintett meg. A *halál diadala* – ez volt a festmény címe, s a máskülönben híresen tréfás kedvű firenzei festő, Buonamico Buffalmacco 14. századi alkotása a gregorián *Dies Irae* motívumán alapuló variációsorozat megírására készítette a zeneszerzőt, aki e megoldásával többek között Berlioz nyomdokába lépett, hiszen a középkori szekvencia a *Fantasztikus szimfónia Boszorkányszombatjából* is kihallható.

A Liszt és Berlioz között kialakult baráti és kollegiális kapcsolat az 1850-es években is intenzív maradt, amit jól jelez, hogy az *Esz-dúr zongoraverseny* 1855-ös weimari ősbemutatóján, ahol a zongoraszólamot természetesen maga a szerző játszotta, nem más, mint éppen Berlioz vezényelt. Ez a tény annál is kevésbé meglepő, mivel Liszt erőteljesen szorgalmazta a francia mester weimari és egyáltalán, német meghívásait, fellépéseit. Így a saját hercegségi hatáskörében több Berlioz-hetet is szervezett, s a kolléga jelenlétében zajló minifesztiválokból jócskán kivette a részét. A *Faust elkárhozása* 1856-os weimari előadásán például Liszt beállt a zenekarba is – mint nagydobos. Richard Wagner mellett ugyanis Berlioz volt Liszt propagátora és nemritkán mecénási ténykedésének legfőbb haszonélvezője. Ez még akkor is vitán felül áll, ha Berlioz (akárcsak Wagner) olykor dohogott is ezért a megosztott figyelemért. S ha már Wagner: az iránta táplált heves ellenszenvben Berlioz megértő partnerre talált Liszt második élettársa, Carolyne zu Sayn-Wittgenstein hercegnő személyében. Még hozzá olyannyira, hogy ennek az előkelő hölgynek köszönhette operai főműve, *A trójaiak* (1856–58) sugalmazását is: a kolosszális alkotás ugyanis a készülőfélben lévő *Ringre*, illetve a wagneri zenedráma egész eszméjére jó előre adandó, megsemmisítő erejű latin válasznak volt szánva.

Liszt szinte valószerűtlenül termékeny és tevékeny weimari korszakát több olyan mű is képviseli a programon, amely mindentől e periódushoz kötődik. Ilyen a liszti szimfonikus költemény műfajának reprezentánsa, a Hámori Máté vezényletével felhangzó **Prométheusz**. Habár könnyen azt gondolhatnánk, hogy a romantikus programzene élharcosaként Berlioznak érdemi hatása lehetett Liszt szimfonikus költeményeire, az utóbbi mester programzenei fel-

fogása jelentékenyen különbözött a Berliozétól: nagyobbára általános gondolatokat próbált kifejezni, inkább szimbolikusan, s csak ritkábban festői realizmussal. Így az eredetileg egy Herder-drámához komponált kísérezénéből származó, onnan kiemelt és átdolgozott, 1855-ös *Prométheusz* Liszt szavai szerint „a bátorság, szenvedés, kitartás és megváltás, az ember számára megközelíthető legmagasabb hivatás elérésére való merész törekvés” mitológiai jelképét kívánta megidézni.

A *Prométheusz* mellett egy másik szimfonikus költemény, az 1854-es, hamar rendkívüli népszerűsége szert tevő **Les Préludes** is hallható lesz a maraton délutáni szakaszában: két-zongorás változatban, Palójtay János és Balogh Ádám közös koncertjén. Ez a mű egy 1840-es évekbeli Liszt-kórusciklus, a *Les quatre éléments* utólag komponált nyitányából született, a kórustételek az elfeledett költő, Joseph Antoine Autran verseire íródtak, míg a nyitányból kiteljesedő szimfonikus költemény voltaképp csak utólag, az elkészülte után került érintkezésbe a máig ismertebb irodalmár, Alphonse de Lamartine nevével és művével. Programja épp csak annyi, amennyit Liszt 1856-ban a kottakiadás előszavához kínált szöveges fogódzónak: „Mi más is életünk, mint előjátékok szakadatlan sorozata ahhoz az ismeretlen dallamhoz, amelynek első, ünnepélyes hangját a halál csendíti meg? A szív fénylő hajnala a szerelem. Melyikünk sorsát nem zavarja azonban meg a boldogság első áradata után a vihar ereje, amely durva leheletével széttépi a gyengéd illúziókat, villámával lesújtja annak oltárát? És melyik mélyen sebzett lélek nem keres ilyen megrázkódtatások után nyugalmat a természet idilli csendjében és saját emlékeiben? A férfi azonban nem sokáig képes ilyen nyugalomban élni, és mikor a trombita felharsan, elsőnek rohan a csatába, a legveszélyesebb posztra, hogy a küzdelemben ismét visszanyerje önmagát és belső erejét.”

Weimarban már a szimfonikus irányváltást tervezve látott hozzá Liszt annak a nagy, összegző zongoradarabnak a megkomponálásához is, amely szintézisét adja saját zongoraművészi tapasztalatainak és újító zeneszerzői felismeréseinek. A korszakzárónak szánt, mégis a jövőbe messze előremutató mű a Báll Dávid előadásában megszólaló **h-moll szonáta** (1852–53) lett, amelynek létrejöttékor Liszt – mint Somfai László megfogalmazta – „mindenből a legszélsőségesebbet, a legkockázatosabb karakterűt kereste: a heroikusan lázadó ténaritus, a grandiózusan dübörgő akkordkalapálás, az édes és kecses éneklés, az érzésteli, érzelmes, sőt szentimentális sóhajtozás, a szeszélyesen felcsattanó és csörömpölő kadenciázás, a gyorsuló száguldás-élmény, a szenvedélyes recitálás, a tompa magábaroskodás mind-mind végletes alakjában kerülhetett bele ebbe a partitúrába – mert nagyon bízott a különleges dramaturgiai terv, a formamodell szervező erejében.”

A maraton műsorán még két jelentős szerzemény képviseli Liszt weimari korszakát. Az egyik a Palójtay János és Balogh Ádám kétzongorás koncertjét indító **Concerto pathétique** – újra csak rávilágítva a Liszt-kompozíciók oly mozgalmas alakulástörténetére. A kiindulópont az 1849-es *Grosses Konzertsolo* volt, ám a szerző (és előadó) e drámai hangvétélű, „három tétel

egyben” formájú művét hamarosan zenekari kíséretes alakra is átdolgozta, hogy végül 1856-ra megszülessen a kétféle változat: immár új címen, hiszen koncertszóló jellegét ekkorra végérvényesen elveszítette.

A másik mű, a MÁV Szimfonikus Zenekar által megszólaltatott **I. Mefisztó-keringő** újra csak visszacsatolható Berlioz hatásához, jöllehet a francia pályatárs által figyelmébe ajánlott Goethe-kidolgozás helyett Liszt jobban vonzódott a Faust-téma Nikolaus Lenau-féle változatához. Így született meg hosszas előkészületeket követően a *Két epizód Lenau Faustjából* (1860), amelynek második tétele, a *Der Tanz in der Dorfschenke* azt jeleníti meg, ahogy Mefisztó ördögi hegedűsként lép színre a falusi csapszékben. Ez a variációs fokozásra alapozott, boszorkányos tétel azután *I. Mefisztó-keringő* címen külön is repertoárdarabbá vált, méghozzá többféle alakban, hiszen a kétféle befejezéssel is rendelkező zenekari mű mellett és nyomában elkészült az ördögi valcer zongorás, illetve kétféle zongorás formája is.

Amíg weimari éveit Liszt a német zenei élet és egyszersmind az Új Német Iskola egyik vezéralakjává vált, addig Berlioz Párizsban többedik próbálkozására végre elérte, hogy 1856-ban beválasszák a Francia Akadémia „halhatatlan” tagjai közé. Élete utolsó másfél évtizede mindazonáltal kevés igazi sikert tartogatott számára hazájában. A legtöbb örömet a *Sok hűhó semmiért* nyomán komponált vígoperája, a *Beatrix és Benedek* (1860–62) szerezhette neki, ám ezt az alkotását Baden-Badenben mutatták be, majd utóbb – immár zajos – sikerét jellemző módon Weimarban aratta. Az operai főmű, a *Trójaiak* egészének bemutatására a komponista életében egyetlen operaház sem vállalkozott, így 1863-ban mindössze a hatalmas alkotás második, karthágói fele, vagyis az utolsó három felvonás jutott a párizsi közönség elé, és még az is csupán kurtított formában, Berlioz legnagyobb elkeseredésére.

A francia mester életerejének hanyatlásáról a Liszt-levelezésben is fennmaradtak érzékletes beszámolók. 1859-ben például Carolyne zu Sayn-Wittgenstein ezt írta Lisztnek, miután Párizsban felkereste Berliozt: „*Ilyen soványságot sohasem láttam. Már nincs is teste, alig maradt benne valami emberi... Nem tudom, mennyi ideje maradt még hátra.*” 1861-ben azután Liszt tudósította ekképpen Carolyne-t: „*Szegény Berlioz barátunk valóban igen levert és tele van keserűséggel... Családi élete lázálomként nehezedik rá, kívül pedig csak akadályokat és bosszúságot talál... Berlioz hangjának csengése megfakult. Rendszerint halkán beszél, s mintha az egész lénye a sír felé hajlana.*” 1862-ben Berlioz második feleségét, az énekesnő Marie Reciót, majd 1867-ben fiát is elveszítette, de látványos törődöttségére ráczafolva még élete legutolsó éveiben is vállalkozott külföldi turnékra, és akadtak érzelmes hölgybarátságai is. Az 1861-ben Berliozt Párizsban meglátogató Liszt éppen távozóféiben volt Weimarból, hogy életében kisvártatva új, ekkor még általa sem sejtett korszak nyíljon. Útja Rómába vezetett, hogy ott a Szentszéknél kieszközölje az engedélyt a katolikus egyház álláspontja szerint még házas Carolyne-nal való házasságkötésre. Ám itt az események nem várt fordulatot vettek, és a pár házasságkötése helyett valami egészen más történt. „*Te a művészeté vagy, nem az*

egyházé” – győzködte annak idején a kamasz Lisztet apja, midőn a „művész-háziállat” szerepét megfelelő fiúban feltámadt a vágy, hogy papi pályára lépjen. Túl világraszóló zongoravirtuózi sikerein, magánéletének viharain, zeneszerzői és zenei vezéri működésének weimari kiteljesedésén, Liszt Rómában ismét elhivatást érzett, hogy a vallásos hit és a katolikus egyház felé forduljon. „*Beléptem az egyházi rendbe – de semmi esetre sem a világ iránt táplált megvetésből vagy még kevésbé, mert ráuntam a művészetre...*” – fogalmazott, miután 1865 áprilisában felvette a kisebb egyházi rendeket, vagyis klerikussá lett. S valóban, a római évei során még elmélyültebbé váló Liszt nem távolodott el a világtól: változatlanul lelkesen képviselte az új zene, így kitünttetten a csodált Richard Wagner ügyét, valamint nevelte tanítványok egész tömegét – Budapesten, Weimarban és Rómában – a zongorajáték szenvedélyes művelésére egészen 1886-ban bekövetkezett haláláig. Mindezek mellett azonban művészetében mind nagyobb teret nyert a szakrális zene, s még világi jellegű művein is megérezte a zeneszerző mély személyes hite. Lisztből ugyan nem válhatott, mint IX. Piusz pápa óhajtott, „új Palestrina”, az egyházzene megújítója, de így is hatalmas alkotásokkal gazdagította a szakrális zenét.

Az életműnek ezt az áhítatosan emelkedett vonulatát a maraton két esti koncertje is elénk idézi. A Szent Efrém Férfikar egész programja csupa olyan orgonakiséretes kórusdarabot szolgált meg, amelyek az egyházzene vagy tágabban a vallásos devóció körébe sorolhatóak. Jelölül annak, hogy ez az érdeklődés és buzgalom milyen mélyen gyökerezett Lisztben, a több tételével is szereplő ***Missa quattuor vocum ad aequales*** című férfikari műről is elmondható: keletkezéstörténete egészen az 1840-es évekre nyúlik vissza. S hogy ez a zsáner végigkísérte Liszt életét, azt mindjárt a koncert első száma bizonyítja majd, hiszen a szövegével kizárólag a „béke veletek” ígését hirdető ***Pax vobiscum!*** 1885 tavaszán, alig több mint egy esztendővel a komponista bayreuthi halálát megelőzően született. A Fesztiválzenekar Fischer Iván által vezényelt hangversenyén is elhangzik egy vallásos irányú Liszt-kompozíció: az 1860-as évek első felében született *Két legenda* második darabja. Ez a ***Szent Ferenc a hullámokon jár***, s amíg az *I. legenda* hőse Assisi szentje, addig e tétel egy másik Ferenc csodatételét idézi meg: Paolai Szent Ferencét, aki köpenyét vitorlaként használva száraz lábbal kelt át a Messinai-tengerszoroson. A zeneszerző személyes védőszentjéről mesélő *II. legenda*, akárcsak párdarabja, zenekari és zongoraváltozatban egyaránt ismeretes.

Liszt még élete végéhez közeledve is képes volt új utakat keresni és meglepni kortársait, mindenekelőtt azokkal a kései zongoradarabokkal, amelyek kopárságukkal és rezignációjukkal, olykor atónális jegyeikkel majd’ mindenkit, így az apósa műveit ekkor már nagyobbára értetlenkedve fogadó Wagnert is udvarias elutasításra készítették. Szabolcsi Bence megfogalmazását idézve: „...ez a zene ritkán szép, a romantikus zene régi érzéki szépsége értelmében. Szikár lett és csontos, érdes és fanyar, sokszor valósággal szúrós – de örvénylőbb és lidércesebb, démonibb és fenyegetőbb, mint zene valaha volt.” A maraton e nyugtalanító és oly modern

hangvételő művek közül az 1884-es **Csárdás obstinét** kínálja számunkra jazzes feldolgozásban a **Jazzical Trio** koncertjén, többek közt a virtuóz és érzelmes Liszt slágerdarabjainak **(Un sospiro, Desz-dúr Consolation)** társaságában. A szinte mániákus ismétlései révén a címadásnak messzemenően megfelelő, szó szerint *makacs* csárdás egészen Bartók Béla zenéjéig mutat előre.

Írta: László Ferenc

SUMMARY

The evening of 4 December 1830, the night before the première of *Symphonie fantastique*, marked the first meeting – one that would soon blossom into a friendship – between the two giants of Romantic music who are featured as the composer heroes of the Budapest Festival Orchestra and Műpa Budapest's 2021 music marathon: **Ferenc Liszt** (1811–1886) and **Hector Berlioz** (1803–1869). This personal relationship between the two would last into the 1860s and exerted an influence on both of their careers. Berlioz, for example, recalled being the one who introduced his colleague to Goethe's *Faust*. They dedicated works to each other and later, after their bond had grown more familiar, Liszt served as one of the witnesses at the French master's wedding. What's more, Liszt wrote a marvellous piano transcription of *Symphonie fantastique* and, while engaged as Weimar's music director, organised "Berlioz weeks" to promote his friend's works. He even joined the orchestra himself at one of these concerts, hitting the bass drum in *La damnation de Faust*. And although it was usually the selfless Hungarian genius who showered Berlioz with favours, the latter also reciprocated by conducting the world première of Liszt's *Piano Concerto No. 1 in E-flat major*.

Berlioz's oeuvre is represented on the concert series programme by two large-scale compositions that were key to the development of programme music. One of these, naturally, is the piece that is famous for its subtitle, "*Episode in the Life of an Artist*", and for the returning "*idée fixe*": the *Symphonie fantastique*. The five-movement work that initiated Berlioz as a revolutionary of Romantic music at a single stroke loosely follows the form of works by Classical masters, starting with a focus on thought (*Reveries – Passions*) and ending with a sensual and overflowing farewell (*Dream of a Witches' Sabbath*). Between the two lie a graceful dance (*A ball*) and a pastoral scene (*Scene in the Fields*), both of them set up in a three-part repeating format with an introduction, transition and coda; they are followed by a wild march in several parts (*March to the Scaffold*), also with an introduction and coda. The other indispensable work from the French composer is 1834's *Harold en Italie*, which awarded what is both the leading and title role to the viola. This concerto crossed with a symphony came into being – as Berlioz recalled it – through the urging of Paganini. The literary basis for the composition was Lord Byron's *Childe Harold's Pilgrimage*, a long narrative poem whose jaded protagonist seeks an antidote for his apathy and world-weariness everywhere from Greece to the battlefield of Waterloo. Of all of these adventures, it was the Italian episodes culminating in a robbers' bacchanalia that piqued Berlioz's interest as a composer, although he relied at least as much on his own memories from Italy.

Most of Liszt's output included in the marathon's programme dates from the composer's Weimar years which started in 1848, although the stories of their origins often extend back to the composer's earlier virtuosic "*Glanzperiode*". Examples of these are the terrifyingly

difficult piano cycle *Transcendental Études*, which evolved over several phases spanning a long time but only gained its final form in the 1850s, and the first, Swiss, volume of *Années de pèlerinage*. The situation is quite similar with the two piano concertos featured in the programme: the *No. 1 in E-flat major* and the *No. 2 in A major*, as well as with *Totentanz*, which could also be considered a concerto. This is because Liszt's creative imagination engaged with all three compositions during the 1830s with hiatuses of various lengths, but each of them only took on the shapes that remain in common use today in the 1850s. The nearly incomparably fecund and active Weimar period is also represented in its fullness by the genre of the Lisztian symphonic poem. Of these, we will hear two: *Prometheus*, dating from 1855, and the previous year's *Les Préludes*, the latter an extremely popular composition that will be played in a version for two pianos. Along with these and other works, the Liszt of this era will be presented to us through the *Sonata in B minor* (from 1852/53), a sort of synthesis of his own experiences as a pianist and insights as an innovative composer. It is a work intended to close an era and, at the same time, show the way forward to the future. From 1861, Liszt's life and career took on a new direction: religious since childhood, the composer arrived in Rome to once again feel a calling to join the Catholic clergy. He also turned to composing church music. The marathon evokes this reverently elevated component of his oeuvre with two evening concerts: one of choral pieces accompanied by organ that can be classified as church music or, in a broader sense, religious devotions, and the other of *Legend No. 2*, which evokes Liszt's personal patron saint Saint Francis of Paola as he performs the miracle of walking across the sea. Finally, as a taste, we will get to hear one of the elderly Liszt's late piano pieces: *Csárdás obstiné*. With their bleakness, sense of resignation and occasional atonality, these works were dismissed by almost all of his contemporaries even as they pointed the way forward as far ahead as Béla Bartók.

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR

VEZETŐSÉG

Zeneigazgató: **Fischer Iván**

Menedzser-igazgató: **Erdődy Orsolya**

A zeneigazgató személyi asszisztense, szponzorációs munkatárs: **Zeibig Márton**

A menedzser-igazgató személyi asszisztense: **Szántó Ildikó**

PRODUKCIÓMENEDZSMENT

Művészeti tervezés: **Julia Larigo***

Operatív menedzser: **Zöld Krisztina**

Operatív munkatárs: **Szani Szolongo**

Turnémenedzser: **Pócs Bence**

Turnészervezési munkatárs: **Wolf Ivett**

Zenekari titkár: **Melisko Krisztina**

Technikai vezető: **Zentai Róbert**

Technikai munkatárs: **Kathi Sándor**

Technikai munkatárs: **Siba István**

SZPONZORÁCIÓ ÉS NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Nemzetközi elnök: **Martin Hoffmann****

Szponzorációs és fejlesztési vezető: **Varga Judit**

Vicenzai Operafesztivál, nemzetközi baráti kör: **Juliane Tegtmeyer****

Támogatói Klub: **Deák Zsuzsanna****

KOMMUNIKÁCIÓ ÉS KÖZÖNSÉGGAPCSOLATOK

Marketing- és kommunikációs vezető: **Jávor Dániel**

Marketingmunkatárs: **Zeller Anna Eszter**

PR-munkatárs: **Kohlheb Laura**

Kommunikációs tanácsadó: **Váradí Júlia****

Közönségkapcsolati vezető: **Molnár Adél**

Közönségkapcsolati munkatárs: **Máthé Kiss Simona**

PÉNZÜGY

Pénzügyi vezető: **Maglódi Györgyné**

Könyvelő: **Holbach Andrea**

TITKÁRSÁG

Titkársági asszisztens: **Aranyosné Boros Angyalka**

* külsős tanácsadó, az Andreas Richter Cultural Consulting GmbH munkatársa

** külsős tanácsadó

Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány

KURATÓRIUM

Elnök: **Simor András**

Kurátorok: **Besenyi Péter, Boros István, Alan Gemes, Heal Edina, Bernhard Hulla, Illés Gábor,**

Nicholas Kabcenell, Kiss Viktor, Szecskay András, Sylvia Tóth, Vámos György

Tiszteletbeli kurátor: **Marschall Miklós**

FELÜGYELŐBIZOTTSÁG

Elnök: **László Csaba**

Jalovszky Pál, Juvancz Beáta, Terták Ádám

A Budapesti Fesztiválzenekar Egyesület elnöke: **Dr. Sziklai János**

A BFZ TÁMOGATÓI KLUBJÁNAK TAGJAI

A 2020/2021-ES ÉVADBAN

A KARMESTER KÖRE – ARANY FOKOZAT

220volt.hu, Walter Katalin

A KARMESTER KÖRE – EZÜST FOKOZAT

Bernhard Hulla, Illés Gábor, Nicholas Kabcenell és Gudor Orsolya, Kiss Viktor dr., Simor András, Szecskay Ügyvédi Iroda, Sylvia Tóth, Vámos György dr., Hubertus von Wulffen

A KARMESTER KÖRE – BRONZ FOKOZAT

Bojár Gábor és felesége, Zanker Zsuzsanna dr., Élő Nóra, Göcző József és Göczőné Magyar Andrea

ARANY MECÉNÁSOK

Bottka Erzsébet dr. és Feldmájer Péter dr. מהרבא ןב קחצי רזעילא, John Farago, Ferjentsik Miklós dr., Juhász Zoltán hangszerésmester, Meinczinger-Krug Zsuzsanna és Krug Armin, Mosonyi Ágnes, Rényi Andrea és Straub Elek, Szelényi Iván, Varga Júlia, Zsámboki Gabriella dr.

EZÜST MECÉNÁSOK

Arriba Taqueria, Balázs Árpád és Dénes Andrea, Bognár Péter – Vaya Travel Kft., Richard Brasher, Bródy Péter dr. és Ildikó, Csépe Valéria dr., Csík Gabriella dr. és Hudecz Ferenc dr., Garai Ferenc és Kárpát Krisztina, György Pál dr. és Simon Ágnes, Jalsovszky Ügyvédi Iroda, Kertész Gabriella dr., közjegyző, Kiss Viktor dr., Kohlrusz Milán és Szabó Dária, Köves Ildikó és Sparing László, Lányi Zoltán dr. ügyvéd, Lengyel Péter, Markovich György dr., Marschall Miklós, Mártonfi Attila, Mécs Endre, Mészáros János és Mészárosné dr. Bende Hedvig Mária, Nyitrai István, SBGK Ügyvédi Iroda, Szamosi Katalin dr., Sólyom Éva dr., Steiner László, David és Petra Thompson, Vámos Tibor, Varga Ildikó dr., Varsányi Katalin és Pál, Vihar Judit dr., Zoltán Ágnes és István

BRONZ MECÉNÁSOK

Bacher Gusztáv, Bakró-Nagy Marianne, Barna Judit dr., Barta Péter, Beghetto Klára, Berger Györgyné, Boros István, Böcs Ferenc, Burger Balogh Ingeborg, Csillag György dr., Dögei Anna, Egervári Gábor dr., Eliason James és Maria, Gergely Pál dr., Fortuna Galéria, Göncz Kinga és Benedek László dr., Gyarmati György, Hanák Gábor, Hancz László és Mester Éva, Havass Miklós, Holéci József, Horváth Ágnes dr., Horváth Jánosné dr. és Fekete István, Huebner Suzanne és Charles A. Huebner dr., Istenesné Solti Andrea, Kalmár György, Kelemenné dr. Visky Katalin, Király Éva, Király Júlia, Kobela Mihály dr. és Balogh Anikó, Komáromy Péter dr. és Pollák Katalin dr., Kökény Mihály dr. és Stiller Mária, Lantos István dr., László András – Professional Orvosi Kft., Richard Lock, Madách Zsuzsanna, Márványi Katalin, Máté-Tóth István, Molnár Gábor dr., Németvölgyi Ágnes, Pre-Tax Kft., Sáfár László dr., Salgó Judit, Sági Lajosné, Sik Endre és az unokák, Simon Tibor, Soltész + Soltész Kft., Somfai Éva dr. – Somfai és Társai Iparjogi Kft., Surányi Sándor és Sándorné, Szántó Csaba, Szauder Péter, Szegvári Mária dr., Székely Zoltán, Szőke Helga és András, Tárnok Gyöngyi, Tóth Gábor és felesége, Zachár Zsófia és 2 anonim támogató

ARANY PÁRTOLÓ TAGOK

Bakonyi Árpád Móric dr. és felesége, Bálint Andrásné dr., Bánáti Mária, Barta Pál, Batta Mária, Bittner Péterné, Drexler Miklós, Eisler Péter dr., Falus András dr., Felkai Tamás, Gala Tours, Garics Zoltánné, Gerő Katalin dr., Karl Philip Hall, Hargitai Tibor, Herczeg Ferenc, Juvancz Beáta, Kádi Anna, Kelemen László dr., Kiss Erzsébet, Kocsány János, Kőszegi László, Kraici Márton és Kraiciné dr. Szokoly Mária, Lantos Mihály és Berkes Zsuzsanna dr., László Attila, Mészáros Balázs, Nagy István és Sályi Katalin, Nyárádiné dr. Szabady Judit, Paksy László dr., Pálfia Judit dr., Reich Tamás, Cash Back Hungary Kft., Soltész Anikó dr., Somogyi Éva és Horváth László, Somos Marianne dr. és Balogh István dr., Spohn Ferenc, Szever Zsuzsanna dr. és Dalos Mihály, Szigeti Éva dr., Tanos Zsuzsa, Tátrai Ágnes és 6 anonim támogató

EZÜST PÁRTOLÓ TAGOK

Alföldi István, Ambrus Ágnes dr., Apáthy István, Bálint Péter, Bárd Anna, Barta Éva, Beck Éva, Bende Zoltán, Benedek Andor, Benedek János, Bérczi Gábor, Berényi Gábor és Pető Katalin dr., Bertalan Éva dr., Böszörményi Katalin dr., Csanádi Judit, Csernay László dr., Csomós András, Dévai Tibor és felesége, Esztervári Adrienn, Farkas Gábor, Feldmájer Ágnes és Sándor, Feldmájer Máté, Földényi Éva, Füredi Gábor, Gács Gábor, Galambos Imréné dr., Gálosi György, Gálosi Juli, Géta Center Kft., Genti György dr., Gordon Pál, Goszták Mária és Madaras Olga, Greiner Ákos, Gyöngy István, Gyulai András, Halász Anna, Halász Gábor dr., Hegyes Erzsébet dr. és Szolnoki Gábor, Hollós Sándor dr., Hornung Hajnalka és János, Horváth Anna, Horváth István dr., Horváth László, Horváthné Szakonyi Mirella, Hönig Gábor, Ihász Márta és Spollár József, Jáger Gyula, Kabódi Erzsébet, Kabódi Ferenc, Kabódi Mátyás, Kálmándy Zoltán, Keviczky László, Kiss Attila, Komlósi Zsolt, Kovács Attila dr., Kutas Magdolna, Ladányi Viktória, Lázár József, Lebhardt Imre, Lévai Júlia dr., Löwenberg Gábor és Radó Julianna dr., Makai Katalin dr. és Ungár János, Malatinszky István, Márton János, Matskási István dr., Mosonyi Annamária dr., Nagy Mária Éva, Ottó Mária, Patkós Katalin, Patyánik Mihály dr., Péley Bernadette, Pelle Gáborné, Prágai Éva, Ráduly-Kiss Sarolta Ilona, Révai Péter dr., Rimanóczy Zoltán, Rónai Tiborné, Sitkei Éva dr., Sivó Róbert, Szabó Klári, Székely Zsófia, Szentesi Péter dr., Szepesi László és Halmágyi Gyöngyvér, Szent-Martoni Mária, Szűcs András, Tábor István dr., Tátrai Zsuzsanna, Theatrum Mundi Irodalmi és Színházi Ügynökség, Geoffrey Thomas, Tihanyi Ferenc, Tokaji Nagy Erzsébet, Tolcsvai Rózsa, Torma Kálmán, Török Ilona, Török Imre, Tóth Katalin, Tóth Kinga, Tóth Mihály és neje, Vajda János és Radnai Mónika, Valis Éva Márta, Váradi János, Váradi Mónika dr., Varga Péter, Várkonyi Vera dr., Vaszkó Márta, Veress Mariann, Vigh János, Vörös Imre, Zeidler Gerdné és 13 anonim támogató

BRONZ PÁRTOLÓ TAGOK

Abonyi Iván dr., Ábrahám Zoltán, Agócs Ágnes, Alaxai Rózsa, Alföldy Zoltánné, Almási Józsefné dr., Andrási Andor és Pusztai Éva, Árvay Jánosné, Bakainé Kisfügedi Tünde, Bálint Ferencné, Balogh Edit, Baltay Mária, Banai Endréné dr., Bánki Ervinné, Baranyi Éva dr., Barczikay László, Barsi Gusztáv dr., Bein Klára, Benczédi Krisztina, Benkő Judit dr., Berecz József, Boda Zsuzsanna, Bodor József, Bogdán Istvánné, Bognár Béla dr., Bolyó Ilona Aranka dr., Borissza József, Bölöni Eszter, Bumberák József dr., Buzás Viktória, Csák Gábor, Csillag Beáta, Csillag István, Csuha Csinos Klára, Csurgó Ottóné dr., Danziger György dr., Deák Ágnes, Deák János, Dénes Vera, Doleschall György és Szabó Katalin, Dorogi Gabriella, Dósai Tamara, Duba Andrea dr., Erdős Erzsébet dr., Fáberné Fejes Katalin és Fáber András, Fábián András, Falus Péter, Faragóné Ható Katalin, Fehéregyházi Zsuzsa, Feldmayer Györgyi és Benedek Zsolt, Félegyházi Pál, Félix László, Földes Iván dr. és Zsuzsa, Francsicsné dr. Czinege Erzsébet, Gadzsokova Kraszimira, Gál Mátyásné, Gál Nóra dr., Gallasz József, Garai Anikó, Gergely Bence, Gerő Judit, Gerő Zsolt dr., Gervai Judit dr., Gidáli Júlia dr., Glatt Gábor, Görgényi Judit, Gutai Péter, Gyarmati Béla, Gyulai József dr., Halász Péterné, Halbrohr Pál, Halmos Judit és Magyar Mihály, Hámosi Ferenc, Hárdi Lilla dr., Harsányiné Séllyei Ágnes, Havas Ágnes, Havas István dr., Havas Katalin, Hegedűs Andrásné, Hegyközi Ilona, Heller Judit, Hetényi Ágnes, Horváth István dr., Inkei Péter, Jáki János, Jakob Károly, Jankó Katalin, Jászberényi Hanna, Jenei Gábor, Jenes Katalin, Jeney Sarolta, Jurák Eszter, Kálmán Istvánné dr., Kappelné Haraszty Noémi, Kardos István, Kárpáti András, Kárpáti Margit, Kelemen Antal, Kelemen Zsolt, Kerékgyártó Kálmán, Kerényi Gyula, Kertész Zsuzsanna dr., Keve Károly, Kis Ádám, Kiss Balázsné, Kiss Lászlóné, Kitzinger Dávid, Klinga Ágnes, Kneisz Ferenc, Kondor András, Kónya Albert, Kónya Katalin dr., Korodi Mihály és Magyar Zsuzsanna, Kósa Jánosné, Koszorú Lajos, Kovács Katalin, Kovács Zsuzsanna, Kovács Zsuzsanna dr., Kriston József dr., Láner Judit, Lantos Gáborné dr., Lehel Erzsébet Katalin, Lendvayné Győrik Gabriella, Liliom Károly, Lovas Jánosné, Maár Judit dr. és Krokavay Zsolt dr., Major György dr., Máté András, Matos Lászlóné dr., Meitner Tamás, Meleghegyi Józsefné, Mélykúti Ilona, Mészáros Sándorné, Mezei Katalin, Mohácsi Endréné, Molnár Gáborné, Monoki Klára, Muth János, Nagy Ákos, Nagy Boldizsár, Nagy Ervinné, Nagy Gábor, Nagy Judit dr., Németh Zsófia, Novák József György, Pallag Tibor, Pálné Kutasi Éva és Banász Andrásné, Palotai Valéria, Pankotai Csaba, Pankotainé Lux Margit, Pável Iván dr., Pernes Péterné, Pethő Anna dr., Petrucz György, Petur Márta, Pongó Judit, Rácz Zsuzsanna, Rádai Gyöngyné, Radnóti István dr., Rózsa Gyula, Rudas Jánosné, Rutkai Ágnes, Sáfár Judit, Schaffler György, Sikóné dr. Horváth Ágnes, Simon Erzsébet, Soltész András, Solti bérletesek baráti köre (Inzelt Annamária dr., Sáska Géza, Wollák Katalin és Laki Mihály), Sűveges Márta dr., Szabados Igor, Szabó Márta, Szabó Piroska dr. és Oláh Ruben dr., Szabóné Farkas Anikó, Szalai Sándor, Székely Anna, Székely Józsefné dr., Szekeres Sándorné, Szentkúti Fruzsina Fáni,

Sziráki Edit, Szomor Márta és Rimanóczy Kálmán, Szőke Marianna, Szőnyi Péterné dr., Szörcei Zsuzsa, Sztrinkai László dr., Tardos Julianna, Thuróczy Györgyné dr., Törökné Halász Zsuzsanna, Ujvári Tibor, Ungár Péter, Vajda Julianna dr., Váradi Balázs, Varga Katalin, Varga Pál, Varga Veronika, Várnai Györgyi dr., Várnai Magdolna és Kajtár István dr., Vass Gabriella, Vassné Mátyók Tinka, Vidák Jánosné, Volenszky Paula, Wéber László és Arányi Zsuzsanna dr., Zelczerné Déri Erzsébet, Zoltai Józsefné dr. és 48 anonim támogató

**Müpa Budapest
Nonprofit Kft.**

1095 Budapest,
Komor Marcell u. 1.
Központi információ:
Tel.: (+36 1) 555 3000
E-mail: info@mupa.hu
www.mupa.hu

Nyitvatartás

Aktuális nyitvatartásunkról
tájékozódjon a www.mupa.hu
weboldalon.

A szerkesztés lezárult:
2021. február 4.

A programok rendezői a szereplő-,
műsor- és árváltoztatás jogát
fenntartják!

Stratégiai
partnerünk:

A Müpa támogatója
az Emberi Erőforrások
Minisztériuma.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

mupa.hu